

Наведене дозволяє зробити висновок, що право неспроможності банків становить самостійну підгалузь господарського права, рівну до підгалузевого рівня права звичайного банкрутства. Самостійність цієї підгалузі обумовлюється специфічним видом відносин, особливими джерелами їх правового регулювання, методами правового регулювання, та, як буде показано надалі, принципами, особливим правовим режимом ті іншими ситемоутворювальними елементами.

Список використаної літератури:

1. Гавінська О.А. Підгалузі права в системі права сучасної України Дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01. Одеса, НУ «ОЮА», 2017. 200 с.
2. Минбалеєв А.В. Подотрасль права как элемент системы права (на примере права массовых коммуникаций) Вестник ЮУрГУ. Серия «Право». 2013. том 13, № 4. С. 28-32.
3. Подцерковний О. П. Про становлення портового права як підгалузі господарського права. Економіко-правове забезпечення розвитку море-господарського комплексу України. Матер. круг. столу. О.: Фенікс, 2013. С. 10-12.

Ключові слова: підгалузь господарського права, право неспроможності банків, правова природа сукупності норм права, право банкрутства.

Ключевые слова: подотрасль хозяйственного права, право несостоятельности банков, правовая природа совокупности норм права, право банкротства.

Key words: sub-branch of economic law, the law of insolvency of banks, the legal nature of rules of law, bankruptcy law.

ДОБРОВОЛЬСЬКА ВОЛОДИМИРА ВОЛОДИМИРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА ВИДІВ НОРМ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Контроль у сфері господарювання є важливою теоретично-правовою категорією, яка у практичному сенсі застосовується майже до всіх суб'єктів господарювання з метою виявлення правопорушень та дотримання законності при здійсненні ними своєї діяльності в порядку та на умовах, визначеними нормами чинного законодавства. Його визначення і дослідження різновидів сприяє практичному застосуванню та попередженню і усуненню зловживань з боку суб'єктів владних повноважень.

Нормативним підґрунтям контролю у сфері господарювання є чисельні правові акти різної юридичної сили на чолі із Основним Законом України – Конституцією України [1], що надає змогу говорити про

комплексність та ієрархічність правової природи зазначеного контролю. Ст. 19 Господарського кодексу України містить положення щодо державного контролю та нагляду за господарською діяльністю [2]. Податковий кодекс України містить положення щодо форм державного контролю – податкових перевірок, які проводяться спеціально уповноваженими органами в порядку, передбаченому законом [3]. Спеціальним законодавчим актом є Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [4]. У літературі слушно зазначається про те, що «з набуттям чинності Закону почався новий етап у формуванні цілісної загальнодержавної системи нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, єдиного узгодженого правового поля, яким регулюється порядок проведення контрольних перевірок різних видів господарської діяльності суб'єктів господарювання, механізму прийняття рішень та вчинення дій контролюючими органами за наслідками проведення ними перевірок» [5, с. 33]. Також чисельні підзаконні та відомчі акти містять положення щодо зазначеного контролю. Ці акти містять норми контролю, які у літературі визначаються як « норма господарського контролю як господарська правова характеристика параметрів об'єкта контролю або дій суб'єкта (суб'єктів) господарювання в господарській системі, або дій відносно об'єктів, які забезпечують або формують результат діяльності суб'єкта господарювання» [6, с. 4].

Зазначені акти структурно складаються із різних норм, які можливо класифікувати за різними підставами на тлі загальновизнаних критеріїв. За функціональною роллю у механізмі правового регулювання можливо виокремити норми-дефініції та норми принципи, які є загальними, вихідними, які, як слушно зазначається у літературі, «визначають основи правового регулювання господарських відносин, мету, принципи, завдання, межі та основні напрями правового впливу на них, а також відправні категорії та поняття» [7, с. 139]. Так, норма-дефініція щодо поняття державного контролю міститься у ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», яка визначає, що «державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (далі – органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища». Ст. 3 зазначеного законодавчого акту є нормою-принципом щодо державного нагляду (контролю) у сфері господарювання. Саме норми-принципи на думку Г.В. Пронської «фіксують загальні основоположні начала правового регулювання» [8, с. 511]. За методом правового регулювання норми щодо державного контролю є

імперативними та диспозитивними. Імперативні норми це категоричні приписи, які не підлягають зміні, наприклад, ч. 4 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» встановлює, що орган державного нагляду (контролю) не може здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, якщо закон прямо не уповноважує такий орган на здійснення державного нагляду (контролю) у певній сфері господарської діяльності та не визначає повноваження такого органу під час здійснення державного нагляду (контролю). Диспозитивні норми передбачають можливий варіант поведінки, але щодо державного контролю такі норми є вкрай обмеженими. Так, суб'єкти господарювання мають право вести журнал перевірок та надавати його під час проведення контролюючого заходу як певної гарантії запобігання здійснення незаконних перевірок. За формою вираження припису норми щодо державного контролю у сфері господарювання можливо поділити на уповноважувальні, зобов'язуючі та заборонні. Уповноважувальні норми надають уповноваженим особам право за здійснення певних контролюючих дій, так, за ч. 8 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» органи державного нагляду (контролю) та суб'єкти господарювання мають право фіксувати процес здійснення планового або позапланового заходу чи кожную окрему дію засобами аудіо- та відеотехніки, не перешкоджаючи здійсненню такого заходу. Зобов'язуючі норми є розповсюдженими щодо контролю та зобов'язують його суб'єктів виконати певні дії. Так, за ч. 14 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» під час та після здійснення державного нагляду (контролю) посадові особи органу державного нагляду (контролю) зобов'язані зберігати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію суб'єкта господарювання.

За сферою дії норми щодо контролю у сфері господарювання можуть бути загальні, спеціальні та локальні. Загальні містять у Конституції України та ГК України. Спеціальні містяться у Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Локальні є змістом уніфікованих актів, які за ч. 15 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» підлягають обов'язковому використанню посадовими органами державного нагляду (контролю) при здійсненні ними відповідних контролюючих заходів. Наприклад, нормативні вимоги до локальних контролюючих актів встановлює Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. «Деякі питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю)» [9]. У літературі також виокремлюють «норми контролю за часом здійснення контрольних дій при статичному контролі як норми попереднього, поточного та наступного контролю» [10, с. 274].

Таким чином, норми державного контролю у сфері господарської діяльності є нормативними положеннями, змістом яких є визначення державного контролю щодо господарської діяльності, а також встанов-

лення підстав, принципів, умов, строків, суб'єктного складу та процедур його здійснення. Зазначені норми можливо класифікувати за різноманітними підставами задля найбільш сприятливого та зрозумілого їх практичного застосування та подальшого наукового дослідження.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, 21-22. Ст. 144.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. – № 13, № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 556.
4. Про основні засади державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 р. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 29. Ст. 389.
5. Косенко О. Правові аспекти здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua>
6. Бардаш С.В. Норма контролю як підстава встановлення результатів контролю. Облік і фінанси АПК. 2007. № 8–10. С. 138–140.
7. Господарське право: Підручник / О.П. Подцерковний, В.Г. Олюха, О.О. Квасніцька та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – 3-тє вид., доп. і перероб. – О.: Фенікс, 2018. – 612 с.
8. Пронська Г.В. Вибране. – К.: Освіта України, 2013. 696 с.
9. Деякі питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. Урядовий кур'єр від 30.05.2017 р. № 98.
10. Кадієвський В.А., Пантелеев В.П. Норми і стандарти внутрішньогосподарського контролю підприємств. Міжнародний збірник наукових праць. 2006. Випуск 1 (4). С. 272-274.

Ключові слова: контроль, нагляд, сфера господарювання, правові норми, чинне законодавство.

Ключевые слова: контроль, надзор, сфера хозяйствования, правовые нормы, действующее законодательство.

Key words: control, supervision, sphere of economic activity, legal norms, current legislation.